

By, marsk og gæst

By, marsk og geest 14

Kulturhistorisk årbog for Ribe-egnen

Udgivet af Ribe Byhistoriske Arkiv & Den antikvariske Samling i Ribe

Forlaget Liljebjerget

2002

Redaktion: Jakob Kieffer-Olsen (ansv.),
Susanne Benthien, Claus Feveile,
Lars Hammer, Karen Margrethe Melbye,
Søren Mulvad og Lilian Skønager

Lay-out: Lars Hammer

Tryk: Winds Bogtrykkeri A/S, Haderslev

©: 2002 Forlaget Liljebjerget

Liljebjerget er navnet på Den anti-
kvariske Samling i Ribe's forlag.
Det blev oprettet i 1997 til minde
om og med testamentariske midler
fra Ellen og Christian Almhede.

Forlagets navn rækker tilbage til
Anders Sørensen Vedel. Han udgav
i årene 1591-92 otte bøger, der var
"Prentet paa Liliebierget udi Ribe".
Om disse bogudgivelser og trykke-
riet se "By, marsk og geest 10" 1998.

ISBN 87-89827-34-1

ISSN 0905-564

Bindets baggrundsillustration: Videnskabernes Selskabs Kort, 1811.
Om dette kort, se "By, marsk og geest 13" 2001.

Illustration på forsiden, se s. 6

Illustrationer på bagsiden, se s. 15 og 51

Indhold

Torben Sode & Claus Feveile	
Segmenterede metalfolierede glasperler og blæste hule galsperler med metalbelægning fra markedspladsen i Ribe	5
<i>Segmented metal foiled glass beads and hollow, blown glass beads with a coat of metal from the marketplace in Ribe</i>	13
Ole Kristiansen	
Sfinksens gåde – en kronekakkelse med ikonografiske problemer	15
<i>Das Rätsel der Sphinx</i>	22
Steffen M. Søndergaard	
Eksempler på Ribe-huse fra 1850'erne frem til omkring 1930	24
<i>Ribe-häuser aus etwa 1850 bis etwa 1930</i>	44
Uwe Dall & Søren Mulvad	
Immanuel Christian Jensen 1906 – 1972	
– tekniker og opfinder, modstandsmand og menneske	45
<i>Immanuel Christian Jensen 1906 – 1972</i>	
– <i>technician and inventor, resister and person</i>	63
Ribe Museumslaug	64

Immanuel Christian Jensen 1906 –1972

– tekniker og opfinder, modstandsmand og menneske

Af Uwe Dall og Søren Mulvad

For 30 år siden døde radio- og cykelforhandler Immanuel Jensen, Ribe. Adskillige ripensere vil endnu huske hans lidt særegne fremtoning i bybilledet - altid iført spidsbukser, knælange snørestøvler med langskafte skisokker bukket rundt om støvlekanten, tweedjakke og slips på en mørkbroget skjorte. Den middelhøje mand med de markante ansigtstræk og det studsede overskæg kunne lede tanken hen på en engelsk officer. De ofte daggamle skægstubbe og det lidt barske ydre dækkede imidlertid over et drenget og blidt gemyt. Immanuel Jensen var uddannet som fotograf, men hans nysgerrighed, begavelse og opfinderevne gjorde, at han blev eksponent for den eksplosive tekniske og mediemæssige udvikling, der fandt sted fra 1920-70. Han etablerede sig som cykel- og radioforhandler, ligeledes virkede han frem til sin død som filmoperatør ved Ribe Bio. I sin fritid var han en ivrig motorsportsmand. Et synligt udtryk for hans omfattende interesser og kunnen har man i den store samling af radioapparater og teknisk udstyr, som han i 1965 overdrog til Den antikvariske Samling i Ribe.

Barndomshjemmet

Immanuel Jensen og tvillingsøsteren Signe Jensen blev født i Struer den 30. april 1906. Faderen, Carl Jensen, der havde været ved landbruget som ung, blev senere udlært møllersvend og forsøgte i nogle år at slå sig igennem i Argentina, men vendte dog tilbage til Danmark. Familien boede et par år i Bøel, Gørding Sogn, hvor faderen bestyrede en vindmølle, og hvor en datter døde som 144-årig. Familien flyttede i 1918 til Ribe. Her blev faderen ansat som butiksbestyrer på mejeriet "Riberhus", der dengang lå i Sankt Pedersgade.

Immanuel Jensens mor havde gennemlevet en meget streng barndom og var i øvrigt dybt religiøs. Hun havde haft forskellige pladser og var et udpræget hjemmemenneske. Familien boede på Valdemar Sejrs Allé nr. 3 i villa "Vesta", hvor moderen havde et mælkeudsalg. Immanuel Jensen havde et nært og kærligt forhold til sine forældre, og af den sparsomme omtale, der findes af faderen, kan man se, at han - ligesom senere sønnen - ikke var ræd for nye udfordringer. Han havde været ivrig cyklist siden cyklens barndom og væ-

Fig. 1. Immanuel Jensen med yndlingshunden "Molly" i haven bag forretningen på Nederdammen 29 i 1960. Foto: Tilhører Ruth J. Bredsdorff.

Immanuel Jensen with Molly, his favourite dog, in the garden behind the shop. 1960.

Fig. 2. Forretningen "Lauridsen & Jensen" v/Immanuel Jensen på Norderdammen 29. Udstillingsvinduerne var indrammet af røde skilte. Foto: ASR 791.

"Lauridsen & Jensen", Immanuel Jensen's shop at 29, Norderdammen. The shopwindows were framed with red signboards.

ret oppe at flyve, inden han døde omkring 1950. Opvæksten i dette hjem fik afgørende betydning for Immanuel Jensens livssyn og interesser.

Ungdom og ægteskab

Allerede i drengeårene var Immanuel Jensen optaget af at eksperimentere med radiomekanik. Han udtalte i 1969 til Ripenserbladet ved redaktør og journalist Kaj Hyphoff Rosenstand: "Jeg husker, da Frede Christensen, søn af bankdirektør Christensen, Discontobanken, og jeg havde fået en eenlamper med tilbagekobling til at virke. Vi havde fundet en presseudsendelse fra London, som bankdirektøren gerne ville høre, så han fik overladt hovedtelefonen, og det første, han hørte, var "The Danish Landmandsbanks third new reconstruction". Meget apropos, ikke?" Den omtalte rekonstruktion fandt sted i 1923. Immanuel Jensen var da 17 år gammel. Det hedder videre i samtalen: "... mine kammerater Olav og Johannes Kjeldstrup byggede også modtagere. Deres far var maskinmester på Åndssvageanstalten, som den kaldtes dengang, og hans mekaniske snilde og anstaltens værksted var til stor hjælp."

Immanuel Jensen kom siden til at eje en stor samling apparater, som han i 1965 skænkede til Den antikvariske Samling – nu deponeret på Elmuseet i Bjerringbro. Her findes et af disse drengebyggede apparater, som Immanuel Jensen selv

beskrev således: "... et radioapparat bygget af familien Kjeldstrup og gennem flere år anvendt som "Familiemodtager". Det er et typisk eksempel på, med hvilke midler amatørbyggeren klarede problemerne; spolerne er monteret på udskårne sektorer af knækkede grammofonplader, og de mekanisk set ret komplicerede drejekondensatorer er håndlavede af zinkplader, fiberplader m.m.". Disse korte erindringsglimt lader os ane et indholdsrigt barndomsmiljø, hvor der var plads til leg og eksperimenter, og hvor de voksne gav plads og muligheder for udfoldelserne og selv deltog i dem med interesse.

I 1922 tog Immanuel Jensen mellemskoleeksamen på Ribe Katedralskole, og efter en kort visit i gymnasiet kom han i 1923 i lære hos Foto-Lauridsen i Ribe, hvor han blev udlært 1926. Efter læretiden arbejdede han bl.a. på Fur, hvor han i sin fritid cyklede rundt på egnen og fotograferede folk stillet op foran deres gård eller hus. Inden han vendte tilbage til barndomsbyen, aftjente han sin værnepligt i flyvevåbenet. Datteren Ruth, gift Bredsdorff, fortæller, at hendes far absolut ikke brød sig om militærlivet. Han havde bragt sin cykel med til København og benyttede enhver lejlighed til at cykle ud i landskabet. Engang cyklede han de ca. 100 kilometer fra København til Kalvehave i Sydsjælland, hvorfra han sendte et postkort til sin deling, inden han cyklede tilbage. Post-

stemplet beviste, at han virkelig havde gjort den lange tur på en weekend, der dengang varede fra lørdag eftermiddag til søndag aften. Militæret anvendte dog Immanuel Jensens kunnen konstruktivt, idet han efter endt rekruttid blev fotograf i flyverkorpssets fotografsektion.

I 1929 tog han fast ophold i Ribe og indgik et kompagniskab med sin tidligere læremester, fotograf Andreas Lauridsen. Firmaet etablerede sig på Nederdammen 29 under navnet "Lauridsen og Jensen", hvor der handlede med cykler og radioer.

At firmanavnet hurtigt blev godt indarbejdet i byen viser denne lille anekdote: Da Immanuel Jensen i 1930 var blevet gift med Helene Jørgensen, og ægteparret i 1931 havde fået sønnen Vagn, havde de en skolepige til at køre ture med ham i barnevognen. En af byens fruer roste pigen for "hendes pæne barn". "Det er ikke mit," skal hun have svaret, "det er Lauridsens og Jensens."

Immanuel Jensens samliv med hustruen Helene var i de første år kærlighedsfuldt og godt, men Helene Jensen led af en ubehandlet fødselspsykose efter det yngste barns fødsel, og hun døde 1961. Det blev derfor farmoderen, der i høj grad tog vare på børnene og hjemmet. Det var et åbent hjem, og børnene måtte altid tage kammerater med hjem og havde alt i alt en lys og glad barndom. Immanuel Jensen holdt særdeles meget af sine børn. De fik, hvad de havde brug for, men skulle lære, hvad tingene var værd, og passe deres skole samvittighedsfuldt.

Efter hustruens død blev Immanuel Jensen bekendt med sygehjælper Jenny Sørensen og hendes adoptivdatter Inge. I 1964 flyttede de ind hos familien Jensen på Valdemar Sejrs Alle, og han blev en ligeså kærlig fader for Inge, som han havde været for sine egne børn.

Teknikeren og opfinderen

Immanuel Jensen var om nogen en eksponent for sin tids teknologiske udvikling. Et tydeligt udtryk for dette finder man i ovennævnte samling, der omfatter 150 radioapparater, sendere og modtagere, grammofoner, højttalere, fonografer, fjernskrivere, morsenøgler, fjernsyn m.m. Samlingen blev grundlagt omkring 1920, og dens ældste stykker vidner om hans pionergerning. Samlingen blev

blandt andet opbygget ved, at forretningen hjemtog ældre radioapparater i bytte, når man havde solgt et nyt. Immanuel Jensen udtalte til journalist Kaj Hyphoff Rosenstand: "Jeg er vistnok samler af naturen og kan ikke godt nænne, at værdier destrueres, derfor begyndte jeg meget tidligt at sætte interessante radioapparater på loftet og fik på den måde skabt grundlaget for en historisk udviklingssamling. Efterhånden blev det noget af en sport at komplettere samlingen, ... Desværre er de bedste ting ikke med, ... jeg mener de allerførste radioapparater, som alle var amatørbyggede, bygget af skoleelever og unge mennesker, og det gik de fleste, som det gik mig, når en krystalmodtager eller måske en eenlampemodtager havde været benyttet et stykke tid, og der kom nye konstruktioner frem i bladene, blev den gamle modtager "slagtet", så delene kunne bruges i den næste o.s.v. Det var jo i høj grad et økonomisk spørgsmål. ..."

Immanuel Jensens fantasi og snilde fejrede triumfer, da han allerede i 1933 på Hotel Dagmar kunne vise Ribe-borgerne fjernsynsbilleder fra England – sendt på mellembølge som prøvebillede om natten – på et selvbygget fjernsyn af typen Nipkow, som han havde konstrueret efter anvisninger i tidsskriftet Populær Radio fra 1929. Ribe Stiftstidende skrev den 30. november 1933:

"DA RIPENSERNE FØRSTE GANG SÅ FJERNSYN

... Adskillige blev tilbage (efter en agitationsaften i "Ribe og Omegns Radioklub") for at overvære det historiske Øjeblik, da der for første Gang offentligt vistes Fjernsyn i Ribe. Da Midnatsklokken havde slået sine drønende Slag, præcis Klokken 0 samledes de Tilbageblevne påny i Salen, hvor Lyset slukkedes. Med Spænding så man på Radioforhandler Jensens med flere Eksperters Forberedelse. Og pludselig snurrede så et lille Apparat, et højt Signal hørtes, og flimrende, blinkende trådte Billedet frem. Det var en Dame, som i selvsamme Øjeblik man så hende i Hotel "Dagmar"s Sal, stod i London. Et par Gange blev hendes Hoved flækket, og det gav et Gisp hos Tilhørerne, men man beroligedes med, at det var teknisk Ufuldkommenhed, der var Skyld i dette. Damen befandt sig ganske udmærket i London, og senere så man hende igen, udelt og smilende,

Fig. 3. Del af den udstillede radiosamling på Quedens Gaard, 1965. I midten ses det omtalte Nipkow-apparat bagfra. På forsiden sidder selve "skærmen", der måler 3,4 x 4,5 cm. Foto: Byhistorisk Arkiv. B 8589.

Part of the collection of radios exhibited at Queden's Gaard, 1965. In the middle the Nipkow receiver seen from behind. The front screen measuring 3,4 x 4,5.

krammende en Pelskrave, hun bar om Halsen. Naturligvis var Billederne elendige, og kan kun sammenlignes med de allerførste Films, man så i Filmens Barndom, men det var Begyndelsen, det, der måske om få År er fuldkomment i Enkelt-heder, og som til den Tid vil blive betragtet som en ganske almindelig Ting, man til daglig ikke gider se, og som man smækker i for, ganske som vi nu gør med et Radioprogram, der keder os. Men i Aftes var det et historisk Øjeblik, der bør noteres, når vor Tids Ribe-historie skal skrives. Og ligesom Talerne havde høstet Bifald, således gav man også denne pompøse Afslutning sin Hyldest inden man betaget, trods de tekniske Mangler, vandrede Hjem."

Fjernsynsapparatet er som nævnt bygget efter det såkaldte Nipkow-princip og består af en stor

sort roterende skive med 32 huller anbragt i en spiral. Skiven belyses af en modtagerforbundet glimlampe, hvis lysvariationer svarer til, hvad der udsendes fra Tv-stationen. Når skiven roterer – ved hjælp af en lille motor – aftastes glimlampens lys via hullerne i linjer med så stor hastighed, at der kan dannes et samlet synsindtryk. Naturligvis har udmålingen af cirklerne til synsfeltet krævet den største nøjagtighed for at få så klare billeder som muligt. Et særskilt radioapparat leverede den til billederne svarende sang, musik og tale. Det omtalte apparat befinder sig i dag i selve udstillingen på Elmuseet i Bjerringbro.

Enhver teknisk nyskabelse i tiden blev straks opfanget af Immanuel Jensen. På mødet på Hotel Dagmar i 1933 optog han samtidig aftenens talere på grammofonplade og afspillede efter mødet

optagelserne til stor fornøjelse for de fremmødte. Optageteknikken, der blev anvendt, var ganske ny, idet man netop var skiftet fra tragtoptagelser til mikrofon- og forstærkeroptagelse.

Forretningen

Kompagniskabet med A. Lauridsen ophørte i 1934, men Immanuel Jensen fortsatte forretningen under samme navn. Med etableringen af cykelforretningen havde Immanuel Jensen på ny vist fornemmelse for den tekniske udvikling, idet der på det tidspunkt var en kraftig udvikling i cyklismen. Allerede i 1930 havde hver tredje dansker en cykel - børn inklusive - svarende til 1,2 mio. cykler. Selv om der var økonomisk krise med stigende arbejdsløshed, kunne de, der havde et arbejde, godt få råd til både en cykel, en radio og et biografbesøg.

Antallet af radiolicensbetalere steg i perioden 1927 til 1935 fra 131.000 til 550.000. Da Immanuel Jensen var interesseret i al slags teknik, tog han naturligvis til København og læste til radiomekaniker og aflagde i 1932 eksamen med udmærkelse. Hermed var værkstedet klar til at betjene det efterhånden meget store antal radioejere.

Fig. 4. Værkstedet bag butikken. Foto: ASR 791.

The workshop behind the shop.

Firmaet, som efterhånden havde 8 ansatte – svende, arbejdsmænd og lærlinge, var delt op i cykel- og mekanikerværksted, radiolaboratorium, kontor og forretning. Værkstedet var udstyret med drejebænk og teknik til samling af “Hamlet”-cykler, som man tog hjem i løse dele. Ligeledes var det finmekaniske værksted veludstyret med redskaber og hjælpemidler. I 1920-erne og op til 1960-erne kasserede man i almindelighed ikke brugbare materialer, hvorfor reservedelslageret voksede ud over alle grænser. Det er blevet sagt, at her kunne man finde alt. “Ja, ledte man længe nok, kunne man såmænd finde et svinghjul til et damplokomotiv.”

Dette værksted var et elsket tilholdssted for både unge og gamle. Her kom folk naturligvis for at købe i butikken, hvadenten det drejede sig om en cykel, en radio, en grammofonplade, et højttaleranlæg, en symaskine (mærket “Naumann”) eller lignende. Men man kom også på værkstedet for at få repareret og for at snakke, eller måske manglede man en dims til noget teknisk. Børn og unge var også velkomne. Malermester Ebbe W. Bertelsen, Ribe, fortæller, at han som dreng havde fået fat på en gammel rytterpistol, hvor hanen var defekt. Han stod derfor på værkstedet og filede en ny til. Immanuel Jensen kom forbi, kiggede og spurgte: “Kan du finde ud af det?” Det mente Ebbe nok. Så gik Immanuel Jensen ind på sit kontor og kom snart tilbage med en pistol magen til, som han stak ham med ordene: “Du kan bruge denne her som model.”

I 1932 brændte forretningen. Den genopbyggede fremstod i en bedre og mere moderne form end før branden. Der blev installeret en vekselstrømsmaskine, så radioapparater fra Ribes landdistrikter, hvor man havde vekselstrøm, modsat Ribe By, kunne afprøves. I gården uden for værkstedet stod en række store syreballoner, hvis indhold blev brugt ved opladningen af radioakkumulatorer. Til det formål var der indrettet en særlig ladestation udstyret med apparater til at kontrollere ladestrøm, elektricitetsmængde og syrens vægtfylde.

Der skulle køres mange landture for at levere nykøbte apparater, hentes apparater ind til reparation eller reparation på stedet. På den måde fik Immanuel Jensen et indgående kendskab til egnen og dens beboere.

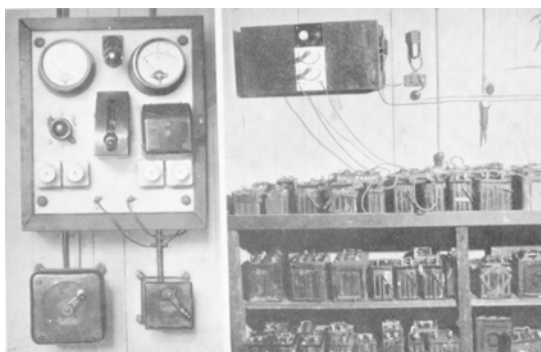

Fig. 5. På bagsiden af "Radio Nyt", November, Nr. 9 1940 præsenteredes forretningens ladestation. Foto: ASR 791.

The shop's recharging facility shown in "Radio Nyt" No. 9, 1940.

Reklamearbejdet blev udført efter moderne og utraditionelle principper. Bagsiden af radioforhandlernes månedsblad "Radio Nyt" havde i hvert nummer en nyopsat helsidesannonce fra "Lauridsen og Jensen".

Fig. 6. "Perpetuum Mobile" fra en af de mange finurlige juleudstillinger. Foto: ASR 791.

"Perpetuum Mobile" from one of many quaint Christmas exhibitions

De pudsige juleudstillinger i forretningsvinduet blev imødeset af byens borgere med spænding. Det var altid et eller andet teknisk, som man ellers ikke så andre steder i byen. Engang var der udstillet et sindrigt udtænkt "perpetuum mobile" – (med skjult motor), som blev diskuteret ivrigt december igennem.

Medarbejderne byggede også engang en kæmpesnemand på fortovet uden for butikken, og alt i alt gjorde løjerne indtryk. Folk kendte og holdt af forretningen. Desuden var der ikke en sportsbegivenhed, uden Immanuel Jensen var der med sin højttalervogn. Enkelte vintre sørgede han for musikken, når ungdommen løb på skøjter på isen ved Slotsbanken. 1956 opstillede han et TV på fortovet foran forretningen og ophængte ekstra højttalere på butikkens facade, så folk kun følge med i udsendelsen "Kvit eller Dobbelt".

På værkstedet gjorde man en særlig opfindelse, som blev bekendt viden om, idet Immanuel Jensen konstruerede og fik patent på en barnestol til at sætte bag på cyklen. Tidligere blev barnestole hængt op foran på cykelstyret, hvilket gav problemer med både balancen og styringen af cyklen.

Forretningen havde i øvrigt sit eget garanti- og varemærke "Riberhus", som den fik eneret på i 1932. Allerede året efter opstod en konkurrent til dette, idet cykelhandler Iver Iversen i Saltgade pludselig anvendte samme navn i sin firmabetegnelse. "Lauridsen og Jensen" anlagde sag mod cykelhandler Iversen, som imidlertid blev frifundet ved Vestre Landsret med den begrundelse, at "muligheden for forveksling mellem varemærke og firmabetegnelse er så fjern, at den ikke har nogen betydning". Cykelhandler Iversen modtog herefter 75 kroner fra firmaet "Lauridsen og Jensen" til dækning af sagsomkostningerne. Immanuel Jensens kommentar til domsafsigelsen: "Nå, ja. Der er vel også plads til os begge to."

Arbejdsgiveren

Med baggrund i et humanistisk menneskesyn formåede Immanuel Jensen at skabe en åben, tryk og venskabelig atmosfære på værkstedet, og han knyttede en række folk til sig, som trofast tjente ham og værkstedet gennem mange år. Det var et fast ritual, at der skulle ske noget ekstra hver fredag aften. Om fredagen holdt almindelige butikker

Fig. 7. Firmamærket, som blev anbragt som overføringsbillede på varer solgt i butikken. Mærket tilhører Ebbe W. Bertelsen.

Trademark transferred onto all articles sold.

åbent til klokken 20 og om lørdagen til klokken 12. Når arbejdet var til ende fredag aften, blev der diskuteret, spillet dart (om en 50-øres romstang) eller leget. Immanuel Jensen indgik jævnlige væddemål med sine ansatte, som de så havde sjov af at mindes senere. En del af disse væddemål fandt vej til lokalpressens spalter:

28. december 1932: "En Mekaniker fra Ribe påtog sig i går at bære en ny Cykel ud til Kammerlusen, aflevere den og derefter spadsere tilbage. Hele Turen skulle gøres i Tiden 4.15 til 6 (efterm.). Som Kontrollør medfulgte et Postbud uden for Funktion. Kl. 5.25 rapporteredes fra Slusen, at Komparenten havde tiltrådt Hjemrejsen, og kl. 6.30 kom Postbudet kørende ved Sønderport med en nedtrykt Mekaniker på Stangen. Væddemålet var altså tabt med Glans."

27. marts 1933: "Radioforhandler I. Jensen væddede forleden 5 Kr. med en af sine Mekanikere om, hvor lang Tid det ville tage at køre en stor Trækvogn fra Ribe til Rejsby og retur. ... At der var Trængsel udenfor Lauridsens og Jensens Butik, da Opløbet fandt Sted, er ikke for meget sagt."

Der blev også leget med diverse mekaniske ting. De gamle cykler, sofacykler, velocipeder og monopeder var ofte af huse og blev afprøvet i gården. Undertiden tog Immanuel fotos af øvelserne. Trickfotos eller serier. Venner og ansatte elskede disse timer, og alle mindes med glæde, hvorledes man morede sig sammen med Immanuel Jensen.

Biografen

Immanuel Jensens interesse for lyd og billeder fik ham til at kigge nærmere på Ribe Biograf. I 1930 introduceredes tonefilmen, og allerede i 1934 fik han i København en uddannelse som filmoperatør. Vestkysten skrev: "Hr. Jensen kunne rejse Hjem med et ualmindeligt smukt Resultat, idet han opnåede blankt UG i alle 5 Fag." Fra 1934 og helt frem til sin død i 1972 virkede han som operatør i Ribe Biografteater. Først i Sankt Nikolajgade, hvor den kommunale administrationsbygning ligger i dag, senere i den nuværende biografbygning, indviet i 1955, beliggende ved siden af "Hotel Riberhus", nu ældrecenter "Riberhus". Som medhjælper fik han lov at ansætte Carl Hansen – førstemand og forretningsfører i "Lauridsen og Jensen". De to kørte forestillingerne sammen i mange år; aften efter aften to forestillinger, fredage og søndage tre.

Arbejdet var i sig selv ikke kompliceret, men de ældste fremvisere og højtalere kunne være skrøbelige, så der skulle ofte en håndsnild mekaniker til at få dem til at fungere. Immanuel Jensen kunne klare alt. Han opfattede ethvert teknisk problem som en udfordring. Et eksempel er, at han til et selskab fik stukket en dametaske ud, hvor låsen var itu. Han nørklede og nørklede med den aftenen igennem uden at deltage særlig meget i den almindelige samtale, men inden selskabet var forbi, fungerede låsen, som den skulle.

Den gamle stads journalister, som måtte være på tærerne for at fylde bladene, opsøgte flere gange operatørrummet, for at læserne kunne få en rap-

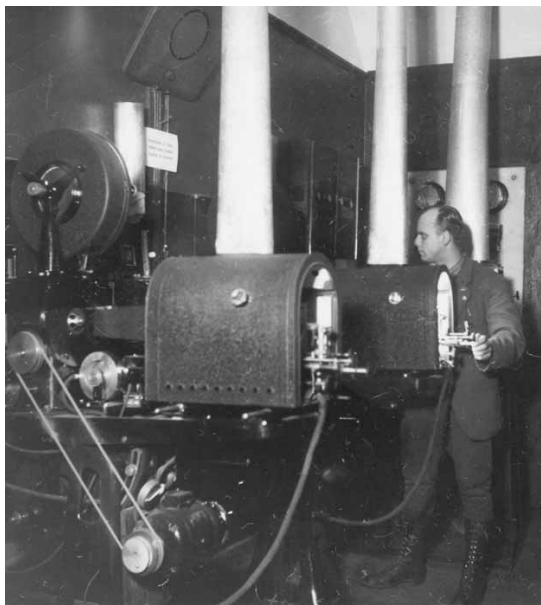

Fig. 8. Operatørrummet i Ribe Bio o. 1944. Immanuel Jensen bag fremviseren. Foto: Tilhører Ruth J. Bredsdorff.

The projectionist's room at Ribe Cinema. Immanuel Jensen behind the projector

port fra livet bag kulisserne. Et udateret udklip i Immanuel Jensens scrapbog fortæller: ”Radioforhandler Immanuel Jensen har kørt så mange Meter Film, at de ville kunne nå fra Nordpolen til Ækvator. ... Hr. Jensen siger, at Ribe Biografteater har et af de fineste og bedste Operatørrum i Landet. Ikke alene er det stort, så der er god Plads til Operatøren og hans Medhjælpere, men er sikret på alle mulige Måder, der gør, at selv en aldrig så alvorlig Brand i Rummet ikke vil komme til at genere Publikum i Salen. ... På Grund af det Ansvar, Stillingen medfører, kræves der en Del for at få lov til at køre med Apparaterne. Man skal for det første gennemgå en regulær Uddannelse i forskellige Biografteatre, hvorefter man kommer på en Skole, der afsluttes med en Eksamen i alle de Ting, der kan tænkes, vi får Brug for i Operatørrummet. Består vi, får vi et Eksamensbevis. Bevæbnet med dette og Lægeattest for Syn, Hørelse og Helbredstilstand, begiver man sig til Politimyndigheden og får her et Certifikat. Det skal fornys på samme Måde, som man fornyer et Kørekort. – De har nu kørt i 7 År. Har det ikke været kedeligt at skulle se de samme Films Aften efter Aften til Tider i flere Uger? – Nej, det med at

se forskellige Films er et overstået Stadium. I Dag er det ikke længere Underholdning for mig, kun noget jeg hele Tiden skal være på Vagt overfor, og mine Tanker, når jeg ser på det hvide Lærred, er ikke optaget af Filmens Handling, men derimod af selve Filmen som Celloloidstrimmel i mit Apparat”.

Immanuel Jensen havde på et tidspunkt en stor schæferhund, “Tex”, som færdedes med ham overalt. Det fortælles, at om aftenen, når de sammen kom op i operatørrummet, lagde den sig på sit tæppe under skrivebordet og rørte sig ikke, førend den sidste spole løb ud ved 23-tiden. Når det sidste klik lød, vidste den, at de skulle gå, og så rejste den sig.

Efter forestillingen kunne Immanuel Jensen godt lide at få en snak med de unge, som havde været i biografen. Han gik gerne ned på gaden, men ikke uden først at have nettet sig foran et gammelt fugtskadedt sølvpapir-spejl. Foran “spejlet” studsede han sin moustache, så var udseendet i orden til, at han kunne mødes med publikum.

De kreative sider

Foruden alle de tekniske interesser havde Immanuel Jensen både evne og lyst til at udtrykke sig kunstnerisk. Han havde f.eks. et vist dramatisk talent, men så vidt vi kan konstatere, optrådte han kun en enkelt gang på de skrå brædder, idet han spillede professoren i Gustav Wiedes “Skærmydler”, opført på Ribe Statsseminarium 1948 og iscenesat af seminarielærer Ebba Jensen. Truppen turnerede siden med forestillingen i Sydslesvig og gav forestillinger i Flensborg, Slesvig, Frederiksstad og Husum.

Fotointeressen dækkede nok også et behov for at indfange og give udtryk. Han fortsatte da også med fotograferingen, efter at kompagniskabet med A. Lauridsen var ophørt og leverede en række fremragende billeder til Vestkysten, herunder nogle meget skarpe optagelser af solformørkelsen i 1954.

Datteren Ruth har fortalt, at hendes far havde en svaghed for at tegne vejrmøller. Når de var på tur sammen, skulle der gerne gøres holdt, hvis der var en mølle inden for synsvidde. På sine rejser til Holland og på Ærø lavede han en række mølletegninger og -malerier. I 1946 holdtes der på Klub-

Fig. 9. a) Bymøllen i Ærøskøbing tegnet af Immanuel Jensen 1970. Tegning: Tilhører Ruth J. Bredsdorff. b) Den gamle Kro i Tranderup på Ærø. Tegning af Immanuel Jensen 1971. Tegning: Byhistorisk Arkiv. B 11076.

a) The windmill in Ærøskøbing. Drawing by Immanuel Jensen, 1970. b) The Old Inn, Tranderup, Ærø. Drawing by Immanuel Jensen, 1971.

bens Hotel en udstilling af lokale amatørkunstneres værker. Her deltog Immanuel Jensen med 4 værker, 3 malerier og en tegning. Datteren Ruth med to tegninger og sønnen Vagn med to tegninger. Udstillingen hed "Giraffen" og spillede på mundheldet "Har du set Giraffen?". Man kan se af deltagerlisten, at blandt de fire ansvarlige arrangører var Immanuel Jensen den ene. Mange udstillede, bl.a. en af værkstedets mekanikere, Albrecht Ditlevsen, fru Ditlevsen og deres søn samt vennerne malersvend Aage Bertelsen og snedker Frede Petersen. Man bemærker især, at den senere så skattede kunstner Karlo Berntsen fra Nørre Farup også var blandt udstillerne. I dagbladet Vestkystens anmeldelse hed det bl.a.: "Immanuel Jensen maler Operatørrummet i Biografen godt, og han viser ogsaa Sans for det dekorative i Tegning."

Hvert år til jul tegnede Immanuel Jensen selv sine julekort med motiver fra bl.a. Ærø, hvor han ejede et byhus, og hvor han købte og restaurerede Den gamle Kro i Tranderup. Også her benyttede han genbrugsmaterialer, idet han sammen med Jenny Sørensen kørte rundt på øen og fandt både indbo og byggemateriale. Det var Immanuel Jensens tanke senere at flytte til øen for sammen med Jenny Sørensen at leve i de rammer, som de i fællesskab havde skabt.

Til familiefester skrev Immanuel Jensen ofte lejlighedssange. Det tog ham ingen tid, således producerede han engang til en konfirmationsfest i løbet af et par timer 4 sange med hver sin synsvinkel på konfirmanden.

Da den elskede schæferhund døde, satte Immanuel Jensen sig en aften stilfærdigt hen med noget håndarbejde. Jenny Sørensen opdagede, at han sad og broderede korssting, hvad hun ikke havde set ham gøre før. Jo, han ville lave et broderi med en schæferhund som motiv.

Fritidshuset NOPSA

En særlig rolle i Immanuel Jensens liv spillede NOPSA, et kolonihavehus på Roagervej. Huset blev en blanding af drengværelse, hule, opfinderværksted, oplagsplads, hobbyrum og lysthus for Immanuel Jensen. Navnet "NOPSA" havde han lånt fra et hus et sted i Skelhøjens omegn, hvor han havde set et tilsvarende navn. Huset var til at begynde med ganske lille og bestod af en stue med en tromlekakkelovn, hvor sengen stod. Desuden var der et toilet. Efterhånden udvidedes bygningen med flere rum.

Materialerne til byggeriet stammede fra en stald- eller garagebygning, han havde brudt ned. Det lå på grunden, hvor nu Panorama ligger. I NOPSA havde Immanuel Jensen sine radiosende-

Fig. 10. NOPSA. Kolonihavehuset på Roagervej. Billedet er brugt af Immanuel Jensen som julekort i 1950. Foto: Tilhører Jens Ege.

"Nopsa", the country cottage on Roagervej. Used as a Christmas card in 1950.

re, og han og sønnen Vagn tilbragte her megen tid sammen som radioamatører. Denne virksomhed blev mest drevet om natten, når der var mulighed for at komme i forbindelse med stationer på den anden side af jordkloden. Vi ved ikke, hvad de fortalte hinanden gennem radioen dengang, men det er nærliggende at gætte på, at man har udvekslet tekniske erfaringer. I 1955 udvidede Immanuel Jensen den 20 m høje radiosendemast ved huset med en 7 m lang fjernsynsmast, så der kunne nedtages billeder fra Hamborg.

Under besættelsen dyrkede Immanuel Jensen tobak i NOPSAs have. Han røg ellers ikke, men tobaksmanglen kildrede formodentlig hans lyst til at yde en indsats. Han kaldte sin tobak for "Untipped Flora de Nopsa". De hjemmerullede cigaretter bød han gerne rundt i et cigaretetui i hvis låg, der stod: "Dette er giftigt." Det er sandsynligt, at huset under krigen også rummede hemmelige radiosendere, så der kunne opfanges og videresendes meddelelser.

I øvrigt blev NOPSAs have brugt til opbevaring af allehånde maskindele, gamle redskaber og byggematerialer, som man måske kunne få brug for engang. Efter Immanuel Jensens død hjalp antikvar Mogens Bencard med oprydningen og hjemtog adskillige interessante ting til museet.

På cykel og motorcykel

Som cykelreparatør havde Immanuel Jensen de

allerbedste praktiske forudsætninger. Allerede i 1928 foretog han sammen med vennen Arne Krog, Ribe en cykeltur gennem Tyskland, Frankrig, Italien og Schweiz. Efter at have tilbagelagt 7000 km, skiftet flere par dæk og klaret et utal af punkteringer vendte de hjem 82 dage senere.

Ved særlige lejligheder bevægede han sig rundt højt til vejs på en væltepeter. Da han i 1954 købte endnu en væltepeter i Fæsted ved Sdr. Hygum besluttede han sig for at cykle de 13 km hjem på den, iført blød hat, frakke og læderstøvler. Turen varede under en time og forløb uden et eneste stop. I en kommentar i Vestkysten hed det: "Selv i den stærke trafik i Ribes gader klarede han stolt situa-

Fig. 11. Arne Krog og Immanuel Jensen med cykler foran det "Det Skæve Tårn" i Pisa 1928. Foto: Tilhører Ruth J. Bredsdorff.

Arne Krog and Immanuel Jensen with their bicycles in front of The Leaning Tower. Pisa, 1928.

Fig. 12. Immanuel Jensen på væltepeter. Jens Thomsen støtter. Seminarievej, Ribe ca. 1955. Foto: Tilhører Ruth J. Bredsdorff.

Immanuel Jensen on his penny-farthing. Jens Thomsen supporting. Seminarievej, Ribe 1955.

tionen og kørte som nogen svajer forbi biler og hestevogne.”

Så snart økonomien tillod det, anskaffede Im-

Fig. 13. Arne Krog og Immanuel Jensen - nu motoriserede - før afrejsen til Italien 1930. Foto: Tilhører Ruth J. Bredsdorff.

Arne Krog and Immanuel Jensen - now motorized - before their departure for Italy. 1930.

manuel Jensen sig en motorcykel. Da han skulle erhverve kørekort, tog han til den motorsagkyndige i Esbjerg, som bad ham køre en runde om i Dronningensgade. “Skete der noget?” spurgte han bagefter. Det mente Immanuel Jensen ikke, og så fik han sit kørekort udleveret mod at betale 5,- kr. I 1930 gentog Arne Krog og Immanuel Jensen turen til Italien, denne gang på motorcykel.

Man kunne forvente, at Immanuel Jensen deltog i de berømte motorløb på stranden på Fanø, men hans navn forekommer ikke blandt deltagerne. Derimod optrådte han ofte på dirtrack-banerne ved Kolding.

Immanuel Jensen blev snart formand for foreningen Ribe Motorsport og udtalte sig i denne egenskab flere gange om trafikale spørgsmål. Ved et møde i Ribe Afholdsforening, den 9. oktober 1931, gjorde han opmærksom på, at de største farer for trafikken ligger ved korsvejene og jernbaneoverskæringerne. Cyklister og fodgængeres usikre placering på vejene kunne efter den datidige færdselslov også være til fare, ligesom den senere afskaffede forkørselsret. Immanuel Jensen bemærkede i øvrigt: “Vi Motorsportsfolk interesserer os for Trafikspørgsmålet i sin Helhed og ikke specielt for Afholdsspørgsmålet.” Hele diskussionen blev udførligt refereret af alle byens aviser, Vestkysten, Vestjyllands Socialdemokrat, Sydvestjylland og Ribe Stiftstidende. Immanuel Jensen klippede omhyggeligt ud af alle aviserne og klæbede ind i sin scrapbog.

Foreningen arrangerede motorløb, hvor både bilister og motorcyklister deltog. Man kørte en slags orienteringsløb, hvor det gjaldt om at lade sig registrere ved forskellige poster, hvorpå vinderen blev udpeget ved sammenregning af tiderne for de forskellige distancer. Ved enkelte løb var ruterne på forhånd hemmeligholdt, men distancen kendtes, hvad der gjorde spændingen ret stor. Løbene afsluttedes som regel med kaffebord og dans på Hotel Dagmar. Ved senere motorstævner arrangeredes akrobatiske løb, der i lokalpressen blev betegnet som “sommerens største sportsbegivenhed”, hvor man skulle køre motorcykelringridning, sløjfeløb og garageløb. Der sluttedes af med en køretur ad en bane med overraskende forhindringer: vandgrave, jordvolde, låger, vipper, zigzag kørsel og spring med bil og motorcykel. Under

alle disse hasarderede kørsler var det Immanuel Jensen magtpåliggende, at alt skulle foregå under de strengeste sikkerhedsforanstaltninger, blandt andet fordredes brug af styrthjelm.

Man betegnede disse arrangementer som "Motorgymkhanaer" - et ord, som ikke findes i vor tids ordbøger. Der mødte 2000 interesserede tilskuere. Gymkhanaens morsomste nummer var ifølge avisen Sydvestjyllands referent nummeret "En Maskine for lidt!" Desværre skriver han: "Hvad det gik ud på, er ikke så let at forklare, det skulle ses; men det drejede sig i alle Tilfælde om at skiftevis trække Bukser af og på og køre på Motorcykel." Som yderligere understregning af dagens festlighed var musikdirektør Johs. Poulsens orkester tilstede, men som referenten skriver: "Overfor al den Motorlarm formåede de ikke meget." Dagen sluttede med bål, fyrværkeri og bal i skovrestaurationen, Pavillonen.

Af andre arrangementer kan man se, at foreningens medlemmer tog på udflugt til Lillebæltsbroen og holdt "Økonomiløb", hvor det gjaldt om at køre længst på literen.

Immanuel Jensen deltog ivrigt i offentlige diskussioner om motorcyklister og deres anseelse. Der er bevaret flere indlæg, hvori han tager til orde til fordel for en trafikantgruppe, der var ved at komme i klemme i lovgivningen. Ligeledes klipede han ivrigt af avisernes udsagn om kørsel, asfaltering, fartbegrænsninger og så videre. En sag, der tilsyneladende lå ham meget på sinde, var fjernelsen af motorcyklernes fornummerplader, "forøkses" kaldte han dem, idet de var placeret lodret på motorcyklens forskærm og derfor til stor fare ved påkørsel af såkaldt bløde trafikanter. Det lykkedes som bekendt senere at få et forbud i stand.

Bilisten

Det er uvist, hvornår Immanuel Jensen fik sin første bil. Der var i al fald så få biler i Ribe, at enhver vidste, at han ejede "et lille rødt Automobil", som avisen skrev uden at finde det nødvendigt at nævne fabrikationsnavn. Første gang han optrådte i avisernes spalter som bilist, var i dagbladet Vestkysten 23. marts 1934, hvor han havde oplevet et "generende Lysskær" under kørsel til Bramming. Det viste sig, at der var ild i ben-

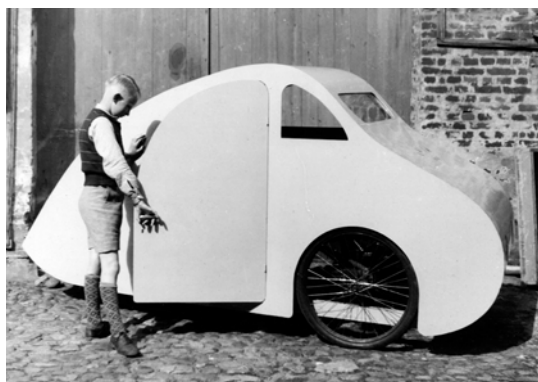

Fig. 14. Cykelbilen i Kastrups Gård (Nederdammen 31) ca. 1944. Foto: Tilhører Ruth J. Bredsdorff.

The pedalcar in Kastrup's yard, 31, Nederdammen. 1944.

zinbeholderen på hans egen bil. "Med betydelig Tempo hoppede Imm. Jensen ud af Vognen og fik tilkaldt Assistance". Ældre ripensere ved, at Immanuel Jensen foretrak at køre Citroën, den ældre, lave model, hvor fordørene endnu åbnede den rigtige vej for ind- og udstigning. Ude ved NOPSAs stod flere eksemplarer, som blev brugt til at hente reservedele fra.

Bilismen fik en ufrivillig standsning under den tyske besættelse. Hverken benzin eller dæk var til at opdrive. Immanuel Jensen lod sig som sædvanligt ikke slå ud. Han opfattede situationen som en teknisk udfordring, idet han konstruerede en trehjulet cykelbil, hvortil karetmager Th. Sørup byggede et karrosseri. I en annonce i bladet Radio Nyt forklarede Immanuel Jensen dens indretning således: "Princippet i Konstruktionen er, at de to forreste Personer træder "Bilen" med hver sit Sæt Pedaler, medens Pladsen bagved kan udnyttes til Bagage eller Passagerer efter Behov. Styringen foregaar med Baghjulet, og Trækket er koblet til de to Sidehjul." I dette køretøj foretog Immanuel og en ven en tur Sønderjylland rundt med børnene Vagn og Ruth siddende på bagsædet.

Flyveren

Som forhenværende soldat og fotograf i luftvåbnet var Immanuel Jensen kendt med flyvning og flyvemaskiner. Den betydning, flyvevåbnet fik for udfaldet af 2. verdenskrig, har nok yderligere skærpet hans interesse for flyvning og hans tanker om den betydning, flyvemaskinen kunne få for

samfærdslen i fredstid. Han stiftede derfor i 1944 Ribe Flyveklub med det formål at udbrede interessen for flyvning i Vestjylland, uddanne piloter og få anlagt en flyveplads ved Ribe. Tyskerne havde under krigen haft en flyveplads ved Kalvslund, men pga. for høje omkostninger ved at reetablere denne, måtte klubben efter krigen opgive dette projekt. Heller ikke på Klåby Hede lykkedes det at få anlagt en plads.

Immanuel Jensens kongstanke var, at der ved alle byer i Danmark skulle anlægges en lufthavn, således at en flåde af små taxafly på en hurtig og bekvem måde kunne transportere folk rundt i landet. En ide, han kæmpede indædt for, og som han tog op på foreningens generalforsamling år efter år, for dog til sidst, da både jord, anlægsudgifter, benzin og fly havde nået skyhøje priser, at opgive tanken. Han erhvervede sit flyvercertifikat i 1948 og benyttede flyene og faciliteterne i Esbjerg Lufthavn. Til sidst købte han selv et fly sammen med en ven fra Ribe. Det fortælles, at han kunne opholde sig både dag og nat i Esbjerg, når der var noget, han skulle reparere på flyet.

En flyvetur med Immanuel Jensen var for mange det første møde med dette transportmiddel. Elin Bisgaard kom som 12-årig på besøg hos sin søster i Ribe, hvor Immanuel Jensen var en hyppig gæst. De skulle en tur til Esbjerg, hvor Immanuel Jensen havde lovet børnene en flyvetur. De fløj ud over Fanø, og pludselig satte motoren ud! "Nu vil den sa.... ikke mere," sagde Immanuel Jensen, men da han forblev rolig, mente Elin Bisgaard heller ikke, at der var fare på færde, og de kom da også godt ned. Derpå skulle broderen have en tur. Immanuel Jensen gentog sit nummer med det resultat, at broderen lavede i bukserne.

Immanuel Jensen deltog i flere flystævner i udlandet f.eks. i Kiel og Slesvig og på Jersey og arrangerede flere flytræf herhjemme. Et år inviterede han således sine klubkammerater med hustruer til Ærø, hvori indgik en konkurrence om, hvilket fly, der landede nærmest det tidspunkt, da Immanuels Jensens veltjente vækkeur plejede at gå i stå. Dette skete nemlig hver dag på et bestemt tidspunkt mellem kl. 15 og 16. Selv landede han noget upræcist, idet han ved landingen kom for tæt på en grøft med det resultat, at maskinen tippede over, og den ene vinge knækkede.

Flere gange kombinerede han flyvning og foto-grafering og leverede en række udmærkede luftfotos. Ved Rømødæmningens indvielse i 1948 fløj han således sammen med en medarbejder fra avisen Sydvestjylland hen over det nye anlæg for at fotografere den livlige trafik til og fra dæmningen. Af Immanuel Jensens logbog fremgår det, at den sidste flyvetur foregik 15. oktober 1964. Omkring dette tidspunkt fik han konstateret sukkersyge og måtte til sin meget store skuffelse opgive flyvningen.

Besættelse og modstandskamp

I oktober 1943 oprettedes to modstandsgrupper i Ribe ved bankassistent Carl Erik Gjerlev, reserve-løjtnant og formand for den lokale K.U.-forening. Dette skete tilsyneladende uden tilskyndelse udefra, og grupperne beskæftigede sig udelukkende med bladarbejde, da de ingen våben havde. Immanuel Jensen fik "Frit Danmark" tilsendt af en gammel skolekammerat, Olaf Kjeldstrup, pressefotograf ansat på Billedbladet. Når der vistest tyske film i biografen, blev der i krigens sidste tid uddelt små visitkort påstemplet "BLIV DOG FRA DE TYSKE FILMS" til det publikum, der nærmede sig biografen.

Helt afgørende betydning for modstandsarbejdet fik det imidlertid, da Frihedsrådet fik besked på fra det engelske SOE (Special Operations Executive) i december 1943 om at dele Danmark op i 7 regioner med hver sin ledelse, der skulle oprette militærgrupper – også kaldet ventegrupper, som skulle forberede sig på den kommende engelske invasion. Skæringsdatoen for oprettelsen af disse ventegrupper var sat til 1. marts 1944 og skabte i de illegale kredse forventninger om en snarlig invasion. Ribe kom ind under Region III, der omfattede det syd- og sønderjyske område. Nu, hvor der kom engelske våbenforsyninger, blev sabotagevirksomheden en illegal mulighed i stedet for bladarbejdet. En yderligere forstærkende faktor blev, at regeringens forhandlingspolitik over for besættelsesmagten blev afbrudt efter 29/8 1943, hvilket medførte, at de politiske aspekter på landsplan veg for de militære.

Immanuel Jensen kom med i en modstandsgruppe, som dannedes efter 19/9 1944, datoen for arrestationen af det danske politi. Gruppen bestod af

bøssemager Sigurd Laursen, mekaniker Jørgen Friis, snedker Chr. K. Blom, skomager Tage Rosted Hansen, reservebetjent Kaj Lykke Sørensen og Kaj Jensen. Immanuel Jensens sejrstro må have været stor, for i Byhistorisk Arkiv findes et dokument om et indgået væddemål med Bent Bjerregaard: "Undertegnede forpligter sig herved til at give en Frokost med tilhørende Øl og Snaps saafremt Krigen ikke er bragt til Ophør i Europa inden 1ste November 1944. Immanuel Jensen".

Ribe-grupperne fik deres våbenforsyninger nordfra, idet våbenedkastninger, som altid måtte foregå i lav højde, var for risikable over det smalle syd- og sønderjyske område. Instruktion i våbenbrug og skydeøvelser fandt sted i Sct. Catharinæ kirkes krypt under ledelse af den norske modstandsmand Per Jepsen, der levede skjult i byen.

Fra 1944 var tyskerne presset på både øst- og vestfronten, og nu kom jernbanesabotagen i centrum. Der udførtes adskillige skinnesprængninger mv. i Ribe området, hvor det pga. jernbanenettets struktur var muligt i modsætning til andre steder i landet at fremkalde meget effektive blokeringer af togtrafikken. Således havde modstandsbevægelsen i Ribe færdige planer vedr. sprængning af jernbanebroen over Østeråen. Læge N. Svith havde fremskaffet tegninger af broen, og Immanuel Jensen og bøssemager Laursen havde sprængladninger m.m. klar til aktionen. Men tyskerne havde forstærket deres vagter, og aktionen måtte opgives.

Flere gange optrevlede tyskerne modstandsgrupperne i Ribe, og medlemmerne blev taget til fange, eller det lykkedes dem at gå under jorden. Efter arrestation af byleder Kaj Lykke Sørensen i oktober 1944 lå modstandsarbejdet stille, indtil Region IIIs ledelse i januar 1945 sendte den 21-årige skovbrugselev Knud Andersen fra Røllum ved Åbenrå til Ribe. Det kneb imidlertid meget for ham at blive accepteret i byen, og skepsissen mod ham var så stor, at man en overgang overvejede at likvidere ham. Først da Knud Andersen medio februar fik tilkaldt kaptajn Aage Højland Christensen fra Region III, blev hans identitet og rolle klarlagt, og det blev formelt besluttet, at Immanuel Jensen skulle være byleder med Knud Andersen som sabotageleder og kommis Thomas Pedersen som delingsfører for ventegrupperne. I alt blev der dannet 7 grupper, bl.a. en gruppe på landet under

bøssemager Sigurd Laursens ledelse og en gruppe jernbanefolk under Otto Christensen.

Denne organisation fik dog ikke lov at leve længe. Den 28. februar 1945 foretog tyskerne en razzia i byen. I denne sammenhæng blev Knud Andersen hårdt såret i en aktion ved Tange Plantage. Dette dramatiske forløb havde sin baggrund i, at Gestapo havde fået underretning om, at en illegal gruppe skulle have modtaget våben og skjult dem i Tange Plantage. Man vidste, at gruppen bestod af blandt andre kommis Svend Sloth, kommis Th. Chr. Pedersen og mekaniker Svend Christiansen. De to førstnævnte blev taget til fange, mens sidstnævnte undslap.

Efter at have forhørt og tortureret fangerne førte Gestapo Thomas Pedersen ud i Tange Plantage til påvisning af våbenskjulestedet. Meningerne om, hvad der egentlig skete denne skæbnesvangre dag, er imidlertid noget divergerende. I en beretning hedder det, at Knud Andersen, der havde fulgt Gestapos aktion, besluttede – efter at have konfereret med sin byleder Immanuel Jensen, som var imod hans forehavende – at følge efter for at sondere terrænet og om muligt befri Thomas Pedersen.

I en anden fremstilling hævdes det, at Knud Andersen ville advare to kammerater, som havde skjult sig i jagthytten i plantagen, og at han var helt uvidende om, at Thomas Pedersen var blevet kørt derud af tyskerne til påvisning. I Thomas Pedersens senere notater skildres forløbet således: "Vi gik tilbage til Bilen (efter at have vist tyskerne hytten, forf.), hvor jeg kom til at sidde paa Bagsædet. Under alt dette havde jeg til stadighed Haandjern på. Udenfor stod den ene af Mændene for at passe på mig. Han havde en Maskinpistol. De tre andre stod inde bag nogle Træer, så de ikke kunne ses fra Vejen, og de holdt aabenbart Raadslagning. Nu skete der pludselig noget. Jeg saa til min Overraskelse min Kammerat Knud sidende paa sin Cykel cirka 100 Meter fremme foran Bilen med Front mod denne. Jeg saa ham tage Ladegreb paa sin Pistol, men de tre Mænd bag Træerne havde allerede opdaget ham og styrtede frem mod ham. Desværre havde Knud ikke set dem. Han smed nu sin Cykel og løb ind over Marken paa den modsatte side af Vejen. En af Mændene skød efter ham og ramte ham i Ryggen.

Fig. 15. Ammunitionslageret på tømmerhandler Jørgen Lauridsens plads øst for Saltgade, 1945. Foto: Byhistorisk Arkiv. B 10984.

Ammunition storage in Jørgen Lauridsen's lumberyard east of Saltgade. 1945

Derefter samlede de ham op og smed ham ind ved siden af mig. Han var ved Bevidsthed...". Knud blev dernæst transporteret ned på Borgerskolen, hvor han blev indlagt på lazarettet. Han døde af sine sår i Frøslevlejren, den 23. april 1945.

Immanuel Jensen måtte straks gå under jorden, og efter et kort ophold i Kolding drog han til Hvam nord for Viborg, hvor han havde en del familie. Det fortælles, at han her cyklede rundt i egnen forklædt som kunstmaler medbringende et staffeli og en malerkasse, hvori var indbygget en radiosender.

Efter krigen

Immanuel Jensen blev efter befrielsen på foranledning af byleder Jens Ege et meget fremtrædende medlem af Ribe Sprængkommando, hvis formål var at sortere og sprænge den ammunition, som tyskerne havde efterladt i Ribe. Lederen af kommandoen var bøsse-mager Sigurd Laursen, og dens funktionsområde strakte sig fra Sdr. Hygum i øst

til Mandø i vest og fra syd for Bramming i nord til Rejsby i syd. Det drejede sig om meget store mængder sprængstof, nok til at fylde 200 lastbiler. Det, der stadig var brugbart, blev fjernet, og det defekte blev kørt ud til kommandoens specielle sted ved Mandøvejen. I nogle tilfælde blev sprængningerne dog foretaget på stedet.

Immanuel Jensen førte dagbog over sin medvirken i arbejdet, her følger et par uddrag:

"20/5 45. Alskens Djævelskab paa Politistationen saasom Panserfaust, Haandgranater, Detonatorer etc. Sprængtes ved Hviding (Klaaby Hejde). 4 Sprængninger."

"23/6 45. Hentet 1 Panserfaust hos Claus Nielsen, Jedsted, 15 Mortergranater fra Lustrup og Smaating fra Skoler. Afsluttet med 3 Seriesprængninger som Afslutning på Sprængningskommandoens Arbejde i Dagdrift."

Arbejdet stod på fra den 20/5 til den 23/6 1945. I alt udførte kommandoen 35 større sprængninger samt enkelte mindre.

Fig. 16. Halskæde, som Immanuel Jensen har fremstillet af afrivningsknopper fra tyske håndgranater. Efterhånden som krigen skred frem, kom tyskerne i bekneb for råstoffer, derfor blev knopperne mindre og mindre, og knopperne af porcelæn erstattet af de tarveligere jern- eller glasknopper. Kæden forærede han til modstandskvinden og seminarieelev Marie Bøgh, tdl. Ribe. Foto: Claus Feveile.

Necklace made by Immanuel Jensen from pins of German handgrenades. As the war progressed resources became scarce and the porcelain pinheads were substituted with heads made of iron or glass. The necklace was given to Marie Bøgh, Ribe, a student teacher and member of the Danish resistance.

Immanuel Jensens efterladte scrapbøger med udklip fra retsopgøret herhjemme og i udlandet vidner om en omfattende avislæsning, idet der er artikler fra både Vestkysten, Nationaltidende, Politiken og Information.

Et minde for Knud

Et sidste punktum for besættelsestiden og modstandsarbejdet satte Immanuel Jensen og Svend Sloth sammen med deres modstandskammerater ved at rejse en mindesten for Knud Andersen i Tange Plantage den 10. juni 1945. Stenens indskrift lyder:

KNUD
 GAV HER SIT LIV
 FOR DANMARKS FRIHED
 28-2-1945
 KAMMERATER
 REJSTE DETTE MINDE

Immanuel Jensen afslørede stenen og holdt en tale

for den faldne kammerat og var siden en trofast ven, der hvert år sørgede for, at der blev lagt blomster ved Knuds mindesten.

Immanuel Jensen beskæftigede sig ikke siden med militært eller forsvarsmæssigt arbejde. Det nyoprettede hjemmeværn havde ikke hans interesse, heller ikke partipolitisk arbejde deltog han i. Selv om han havde bekæmpet tyskerne under krigen, var han i sin grundholdning pacifist.

Mennesket Immanuel Jensen – en afrunding

Under de mange samtaler, der danner grundlag for ovenstående beskrivelse og karakteristik af Immanuel Jensen, har vi gang på gang hørt folk umiddelbart udbryde “Han var et prægtigt menneske.” Intet modsiger denne påstand. Vestkysten skrev 7. februar 1969 ved forretningens 40-års jubilæum: “Immanuel Jensen tilhører den kategori af Ribe-borgere, der er kendt og afholdt af hele byen, og han er da også en yderst særpræget mand med mange gode menneskelige egenskaber.”

Blandt de gode egenskaber var *kammeraten* Immanuel Jensen. Han var til det yderste hjælpsom over for folk, som havde det svært, og han gjorde aldrig noget nummer ud af det. Et eksempel er hans forhold til det gamle ægtepar Theodor og Karen Madsen, der boede i et lille hus på Ribe Søndermark, ikke langt fra NOPSA. Der var hverken el eller vand i deres hus. Brønden med håndpumpe stod midt på gårdspladsen. De levede

Fig. 17. Immanuel Jensen afslører mindestenen for Knud Andersen i Tange Plantage 10. juni 1945. Foto: Tilhører Ruth J. Bredsdorff.

Immanuel Jensen unveiling a monument in memory of Knud Andersen in Tange Plantation, June 10th, 1945.

meget isoleret, og Immanuel Jensen var stort set den eneste, de havde tillid til. Han bragte forsyninger til dem, da de var for gamle til selv at gå ind til byen, og efter at manden var død, kørte Immanuel Jensen ud om morgenen og tændte op i kakkelovnen og hentede vand ind til den senile kone. Engang var Jenny Sørensen med derude, og hun spurgte Immanuel, om hun dog ikke skulle tage det snavsede sengetøj med hjem til vask, men han havde så meget kendskab til den gamle Karen, at han respekterede hendes ønske om, at det skulle blive, som det var. En nabo mener, at Immanuel Jensen selv bekostede en del af indkøbene til de gamle folk.

En anden side af ham var *samlere*. Fhv. finérhandler Frits Lerche-Thomsen fortæller: "Engang var jeg med Det antikvariske Selskab på udflugt til Tyskland. Ved kaffen kom jeg til at sidde ved samme bord som Immanuel. Han havde det med at samle alt muligt. Han viste os en teske, han havde "samlet op" undervejs med inskriptionen "Seekadettenkaserne Eckernförde" eller lignende og forsynet med hagekors som dekoration."

At Immanuel Jensen kunne se lidt derangeret ud i sin fremtoning beskrives fint af følgende anekdote. Da en turist en dag mødte Immanuel på gaden og standsede ham for at spørge om vej, nøjedes Immanuel Jensen ikke med at forklare ruten, men, hjælpsom som han altid var, fulgte han turisten hen til stedet. Taknemmelig herover trak turisten sin pung frem og stak Immanuel Jensen en krone. En oplevelse Immanuel Jensen levede højt på længe.

Immanuel Jensen kunne imidlertid også være forfængelig og nærtagende. Det kan således virke overraskende, at en så beskeden mand overhovedet har gemt de mange udklip fra aviserne, hvor hans eget navn er nævnt, selv i den mest perifere sammenhæng. Om hans sårbarhed fortæller følgende historie, som udspillede sig hos et ægtepar, Immanuel Jensen var meget gode venner med, Viktor og Kirsten Petersen, Ribe Stiftstidende. Han havde stået fadder til datteren og kom nærmest dagligt i hjemmet. Ved en lejlighed kom han ind, netop som familien spiste morgenmad og fik en kuvert stillet frem. Af vanvare tabte han flere gange rundstykket, og Kirsten foreslog: "Mon ikke du skal have din tallerken ned på gulvet?"

Omgående lagde han kniven, rejste sig og forlod huset. Det varede længe, inden de sås igen.

Ved indvielsen af Den antikvariske Samlings nyerhvervede hovedsæde, Quedens Gaard i Ribe i 1965, hvor Immanuel Jensens unikke radiosamling blev overdraget til museet, var han naturligvis inviteret til åbningen, men var dybt skuffet, da hans gave overhovedet ikke blev nævnt i nogen- somhelst sammenhæng. Elin og Torben Bisgaard bød ham på middag i deres hjem bagefter og fortæller, at han med rette var nærmest rystet over den behandling, han havde været udsat for.

I Immanuel Jensens hjerte var der et særligt rum for børn. I deres selskab befandt han sig godt. Lærer Søren Krog fortæller: "I 1954 spillede biografen "Kloderne Kamp". Filmen var forbudt for børn, og grænsen gik ved konfirmationsalderen. De fleste fra min klasse var konfirmeret, og da jeg indrømmede, at det var jeg ikke endnu, ville kontrollør Schmidt ikke lade mig slippe ind. Immanuel Jensen må have overværet denne lille scene, for han kom hen til mig og sagde, at jeg bare skulle få mine 45 øre tilbage for billetten og komme med op i operatørrummet. Her så jeg så filmen med hovedtelefoner på. Dvs., det var så spændende at se apparaterne, at jeg havde svært ved at følge med i filmen. Det gjorde nu ikke så meget, for jeg kunne nok snakke med i skolen dagen efter, og det var ikke så lidt bedre at have set den fra operatørrummet."

At der var mere end almindeligt hjerterum hos Immanuel Jensen viser følgende beretning fortalt af datteren Ruth: "I slutningen af 30'erne kom en ung tysker ind i fars forretning for at få lappet sin cykel. (Han var på ferieflytning i Danmark). Far og han snakkede hyggeligt sammen, og far inviterede ham med hjem for at spise. Jeg husker tyskeren (Herbert) udmærket – også lidt fordi han sendte mig den første julekalender, jeg har ejet. Herbert blev senere indkaldt til militærtjeneste og faldt ved østfronten, men i Tyskland efterlod han sin kone og lille datter, Roswitha hos sine forældre. De skrev til far om Herberts død, og jeg ved, at far (via Røde Kors, tror jeg nok) sendte fødevarer til den lille familie, som jo savnede alt. Efter krigen, vel i 1952, da "Rossi" var stor nok til at rejse til Danmark, kom hun som feriebarndoms os, og det gjorde hun ofte i de følgende somre."

Fig. 18. En undersøgende Immanuel Jensen ved Immervad Bro 1965. Som altid ulasteligt klædt i jakke, spidsbukser og lange snørestøvler, hvor skisokkerne er bukket om støvlens kant. Foto: Tilhører Ruth J. Bredsdorff.

An inquisitive Immanuel Jensen at Immervad Bridge, 1965. As usual impeccably dressed in jacket, breeches, and long laced boots.

Immanuel Jensen døde den 15. juni 1972. Syg og utilpas havde han insisteret på at tage til Ærø for at arbejde med restaureringen af Den gamle Kro i Tranderup. Her forværredes hans tilstand, men han ville ikke have læge. Han bad blot sin veninde om at få kogt noget suppe. Han ville hvile sig lidt, så skulle han nok komme til hæfterne igen. Først næste dag kørte de hjem til Ribe med Immanuel Jensen som chauffør. Han blev indlagt på Ribe Sygehus, hvor det konstateredes, at hans blindtarm var sprængt. Efter en stor og vellykket operation stødte imidlertid en blodprop til. Den overlevede han ikke. Immanuel Jensen ligger begravet på Ribe gamle Kirkegård.

I radioamatøernes blad "OZ" skrev vennen og radiokollegaen Leif Stenlev, Ribe – senere rektor ved Kolding Lærerseminarium – ved Immanuel Jensens død en nekrolog under overskriften "Silent Key", som altid brugt af radioamatører i denne sammenhæng: "Immanuel var højt begavet og overordentlig velorienteret. En stærk karakter var hos ham kombineret med slagfærdighed, et lune og en medmenneskelighed af de sjældne dimensioner."

Jenny Sørensen mindes ham således: "Han interesserede sig for alt, var hele tiden nysgerrig og opmærksom på, hvad der rørte sig omkring ham. Intet problem var ham for lille eller for stort,

og han blev ved at tumle med det, indtil han havde løst det."

Over for sine medmennesker var han ordholdende og trofast. Han gjorde som nævnt gerne folk en tjeneste uden tanke for, om han også fik en tilbage. Kirsten Petersen udtaler: "Han var en dybt troende kristen, havde en barnetro. Ikke måske kirkelig, men meget optaget af at behandle de svage godt og gøre godt, hvor han kunne." Udsagnet "dybt troende og ydmyg" finder datteren Ruth noget voldsomt. At han var et varmt menneske, der ville andre det bedste, kan hun godt skrive under på.

Som vi ser det, ønskede han ikke opmærksomhed om sin person, var faktisk lidt genert, men hans fremtræden, interesser, menneskelige egenskaber og tekniske begavelse gjorde, at han var umulig at overse.

Litteratur

Olsen, Olaf (ed.): *Gyldendals og Politikens Danmarkshistorie* bd. 13, 1991.

Trommer, Aage: *Modstandsarbejde i nærbillede*. Odense 1973.

Ribe 1940-45. Udgivet af Sparekassen Sydjylland 1978.

Ripenserbladet. November 1969.

Kilder

Den antikvariske Samling, Ribe. ASR 791, ASR 610.

Byhistorisk Arkiv, Ribe. A 625/626.

Børge V. Lorenzen, Radio Ribe, 1989. Om "Modstandsbevægelsen i Ribe under 2. verdenskrig."

Rigsarkivet. Håndskriftssamlingen IV.T.45. Aage Trommer.

Med tak til

Lagerforvalter Henry Lauridsen, Ribe.

Malermester Jens Ege, Sønderborg.

Sygehjælper Jenny Sørensen, Ribe.

Politibetjent Gunnar A. Nielsen, Ribe.

Overlærer Søren Krog, Ribe.

Bogholder Anna Lise og Snedker Kristian F. Pedersen, Ribe.

Malermester Ebbe W. Bertelsen, Ribe.

Overlærer Marie Bøgh, Glostrup.

Overlærer Hugo Koch, Åbenrå.

Sekretær Ruth J. Bredsdorff, Taarbæk.
Arkitekt Jørgen Lind, Sønderho.
Skoleleder Elin Bisgaard, Ribe.
Museumsejer Kirsten Petersen, Odden.
Rektor Leif Stenlev, Kolding.
Finérhandler Frits Lerche-Thomsen, Ribe.
Producer Hrolf Thorulf, Åbenrå.
Murer Karl H. Andresen, Egebæk.

Summary

Immanuel Jensen was a very well known character in his home town. Although he disliked drawing attention to himself, he would be spotted immediately due to his special way of dressing: Knickers, knee-long laced boots and a moustache. None of these things was common during the 50's and 60's.

From his childhood Immanuel Jensen was interested in technical matters. He started his career as a photographer. When serving in the army, he also used his skills taking pictures from aeroplanes. Later he went into partnership with his former employer and opened his own shop and workshop with radios and bicycles. That was a lucky choice, because the number of radios and bicycles were rapidly increasing in those years.

Immanuel Jensen was a very inspiring man to his employees. Together with his staff he used to play darts on Friday evenings. They made bets on the most crazy things and the local papers often wrote about them. In this way the local citizens were amused, and his shop became rather popular. Besides the shop Immanuel Jensen was interested in all kinds of technical apparatus. He went to Copenhagen and became an "examined projectionist" – highest marks in all subjects. He was an eager driver of any kind of motorvehicle. For many years he rode a motorbike and participated in races across most of the country. Later on he went by motorcar. His favourite car was the Citroën of which he always drove old models. Even aeroplanes had his great interest. He owned an aeroplane together with one of his "play-mates" and flew to the Isle of Jersey and other places to race.

Two highlights in Immanuel Jensen's career were his construction of a TV-set in 1933, where he showed a BBC broadcasting from London in a

public place in Ribe. At the same time he recorded the speakers of the evening and made a play back to great amusement of the audience. The recording technique was quite new as there had just been a change to using microphone and amplifier instead of horn.

During World War 2 he joined the resistance movement. Eventhough it is not possible to get a clear picture of his activities during that period, he surely did some sabotage jobs, and was appointed town-leader until he had to leave town and go underground with a false identity until the liberation in May 1945.

All people contacted in connection with the research of this article have pointed out that "Immanuel Jensen was the most noble, humorous, and upright man we have ever met." All records show the same. During his last years he daily went some kilometers out of town, made a fire and brought food and other necessities to an old widow living alone in a very old house without electricity. He was a very good friend, and an innovative personality.

Uwe Dall, mag.art.
Vedelsvej 8
6760 Ribe

Søren Mulvad
Historisk Arkiv i Seem Sogn
Varming Vesterby 9
6760 Ribe